

ภาษาและสังคมผ่านการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ

Language and Society through Media and Information Literacy

จริยา สายรัตนอินทร์¹

Jariya Sairattannin

Received: May 11, 2021

Revised: September 20, 2021

Accepted: September 21, 2021

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวทางการวิเคราะห์ภาษาด้วยแนวคิดด้านความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับสังคม นำมาสู่ประเด็นการใช้ผนวกเนื้อหาภาษาที่ผู้คนใช้ในสังคมออนไลน์เพื่อสร้างความตระหนักรู้ด้านการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ พร้อมทั้งยกตัวอย่างการวิเคราะห์กลวิธีการโน้มน้าวใจจากชุดข้อมูลที่ได้มาจากแหล่งข่าวจากทวิตเตอร์เพื่อเสริมสร้าง “การรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ” ผู้เขียนเลือกชุดข้อมูลที่จะใช้เป็นตัวอย่างการวิเคราะห์จากบัญชีทวิตเตอร์ชื่อศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมประเทศไทย หรือ @AFNCThailand มาใช้เป็นชุดข้อมูลที่ได้รับการพิสูจน์มาแล้วว่าเป็นข่าวปลอมจากหน่วยงานของรัฐ คือ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม เพื่อการวิเคราะห์แยกแยะเนื้อหากระบวนการโน้มน้าวใจข่าวปลอมในทวิตเตอร์โดยใช้แบบจำลองของแรงค์ (Rank’s model of persuasion) ซึ่งผลที่ได้พบว่าข่าวปลอมนั้นมีการนำเสนอข้อมูลบิดเบือนโดยใช้การทำให้สารเด่นขึ้น หรือการสื่อสารจุดเด่นของผู้ส่งสารให้รับรู้ได้เด่นชัด เพื่อสร้างความรู้สึกลงในเชิงบวก และการทำให้สารไม่สำคัญโดยหลีกเลี่ยงการกล่าวถึงจุดด้อยหรือความผิดพลาดของเนื้อหาหลักที่จะสื่อ ผู้เขียนมีข้อเสนอแนะให้ผู้สอนใช้การวิเคราะห์ดังกล่าวเป็นแนวทางฝึกฝนผู้เรียนให้สามารถกรองเนื้อหาที่ได้จากสื่อแหล่งต่าง ๆ ได้อย่างแม่นยำเหมาะสม ไม่ตกเป็นเหยื่อของข่าวปลอม (fake news) ต่าง ๆ

คำสำคัญ: ภาษา สังคม การรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ ทวิตเตอร์ กระบวนการโน้มน้าวใจ

Abstract

This article aimed at presenting a possible way to use language analysis approach to investigate language in media by taking perspective of language and society. The article also included some examples of how to analyze persuasive strategies used in Twitter in order to strengthen "Media and Information Literacy". Information used was taken from Twitter presenting data relating to fake news situation in Thailand. The government Twitter accounts called Anti-FakeNews Center Thailand or @AFNCThailand was used. Rank’s model of persuasion was then utilized as a guideline to investigate persuasive language in social media. It was found that fake news used two major

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ 33000 e-mail: jariya.s@sskru.ac.th

persuasive communication techniques including “intensification” to make the presented information important and “downplaying” was used to avoid mentioning about selected information. The analysis procedures might be useful as a guideline for training learners to filter content obtained from various media sources. Therefore, chances to be a victim of fake news can be minimized.

Keywords: Language, Society, Media and Information Literacy, Twitter, Persuasive strategies

บทนำ

วิธีที่ผู้สอนในยุคโลกาภิวัตน์ควรตระหนัก คือ การสอนเนื้อหารายวิชาควบคู่ไปกับการทำให้ผู้เรียนได้รับทราบถึงความเป็นไปของโลก เนื่องจากองค์กรในระดับโลก ระดับประเทศ และระดับท้องถิ่น ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาทุนมนุษย์ด้วยการศึกษา ดังเช่น องค์การสหประชาชาติ (UN) ได้กำหนดให้การศึกษาเป็นหนึ่งในเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนแห่งสหประชาชาติ 2030 (Sustainable Development Goals: SDGs) โดยข้อที่ 4 ว่าด้วยการส่งเสริมการศึกษาที่เท่าเทียม และส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตแก่ทุกคน ด้วยเหตุนี้ ผู้สอนจึงควรคำนึงถึงการปลูกฝังให้ผู้เรียนได้มีทักษะเพื่อนำไปต่อยอดการเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต ซึ่งหนึ่งในทักษะ คือ การสอนให้ผู้เรียนได้มีพื้นฐานด้านภาษา เพราะจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องใช้ในการสื่อสารตลอดจนสามารถวิเคราะห์ภาษาจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลายในยุคอินเทอร์เน็ต เพื่อกรองเนื้อหาให้แม่นยำถูกต้อง ไม่ตกเป็นเหยื่อของข่าวปลอม (fake news) ต่าง ๆ

ข่าวปลอมนั้นเป็นภัยต่อทั้งในระดับบุคคลที่อาจหลงเชื่อข้อมูลด้านสุขภาพและการบริโภคอาหารบางอย่างจนอาจก่อให้เกิดโรค อีกทั้งอาจก่อปัญหาสังคมโดยรวมเมื่อมีการปล่อยข่าวโจมตีกลุ่มคนหรือองค์กรด้วยความเท็จ หากผู้รับสารเชื่อในข่าวปลอมก็จะทำให้เกิดความแตกแยกขึ้นในสังคม ดังนั้น การรู้เท่าทันข่าวปลอมจึงเป็นสิ่งสำคัญในยุคปัจจุบัน ถึงแม้ว่าแหล่งข่าวออนไลน์ต่าง ๆ จะมีความพยายามในการคัดกรองข้อเท็จจริงของข้อมูลได้ ดังเช่นที่ Facebook ได้แสดงจุดมุ่งหมายที่จะปรับปรุงการให้ข้อมูลในช่องทางของตนให้ปลอดภัยมากยิ่งขึ้นหลังจากข้อมูลผู้ใช้ 87 ล้านคนรั่วไหลไปจนบริษัทเอกชนรายหนึ่งที่ชื่อ Cambridge Analytica นำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ในการหาเสียงเลือกตั้งประธานาธิบดีในปี 2016 (สุริดา พัฒนศรีวิเชียร, 2561, น. 37) จากเหตุดังกล่าว ประเด็นของการให้ความรู้เกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อกับผู้ใช้สื่อออนไลน์จึงถูกหยิบยกขึ้นมาในการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้เยาวชนในฐานะผู้ใช้สื่อออนไลน์ได้มีแนวทางในการวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่ได้รับมาก่อนที่จะปักใจเชื่อ

การผนวกเนื้อหาภาษาและสังคมเข้ากับการจัดการเรียนการสอน

การจัดการเรียนการสอนในยุคปัจจุบันควรมีการเตรียมพร้อมผู้เรียนให้สามารถเผชิญความท้าทายในสถานการณ์การแข่งขันของโลกในมิติต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในกรณีของการสอนภาษาก็เช่นกัน ผู้สอนไม่สามารถสอนในรูปแบบดั้งเดิมที่เน้นความถูกต้องของไวยากรณ์หรือการท่องจำคำศัพท์และบทสนทนาเป็นหลัก หากแต่ควรมีการสอดแทรกเนื้อหาด้านความเป็นไปของสังคมผ่านการวิเคราะห์

ข้อมูลผ่านการใช้ภาษา เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้ที่เรียนในห้องเรียนไปสู่การใช้ภาษาในบริบทชีวิตจริงนอกชั้นเรียนได้ ซึ่งศาสตร์ที่มีการผนวกรวมเนื้อหาด้านภาษาและผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมต่อภาษานั้นจะตรงกับแนวคิดของภาษาศาสตร์สังคม (Sociolinguistics) ซึ่งเป็นศาสตร์แห่งการค้นหาคำความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับสังคม

ภาษาศาสตร์สังคม (sociolinguistics) เป็นการศึกษาภาษาในแง่ที่สัมพันธ์กับสังคม โดยนำบริบททางสังคมเข้ามาเป็นปัจจัยหลักในการพิจารณาในการอธิบายปรากฏการณ์ต่าง ๆ ในภาษาเพื่ออธิบายการเปลี่ยนแปลงของภาษา นโยบายภาษา การวางแผนภาษา การสร้างภาษามาตรฐาน ภาวะหลายภาษา การเปลี่ยนภาษา การเลือกภาษา การสลับภาษา ทักษะคิดภาษา เป็นต้น โดยงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับสังคมนั้นในยุคแรกอาจเป็นงานที่มุ่งเน้นไปที่การเปลี่ยนระบบเสียง (phonology) หรือคำศัพท์ (lexical items) ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงไปตามลักษณะชนชั้นทางสังคม สถานะทางเศรษฐกิจและระดับการศึกษา เช่นงานวิจัยของ Labov (1972, p. 39) ที่ได้ผลสรุปจากการศึกษาการออกเสียงพยัญชนะ /r/ ในห้างสรรพสินค้าในเมืองนิวยอร์กว่า พนักงานที่มีสถานะทางสังคมสูงกว่าจะออกเสียง r ท้ายพยางค์ในคำว่า Fourth Floor มากกว่าพนักงานที่มีสถานะทางสังคมต่ำกว่า ในเวลาต่อมงานวิจัยด้านภาษาศาสตร์สังคมมีการขยายขอบเขตไปจนถึงการทำการทดลองว่าผู้คนในสังคมหนึ่งจะแยกแยะความแตกต่างของภาษาที่พบในกลุ่มซึ่งคนในสังคมใช้ในชีวิตประจำวันได้หรือไม่ เพื่อวิเคราะห์ว่ามีปัจจัยอะไรบ้างที่มีผลทำให้มีลักษณะการใช้ภาษาที่ต่างกันในกลุ่มต่าง ๆ (Labov, Ash, Baranowski, Nagy, Ravindranath, and Weldon, 2006, p. 107)

ชนิษฐา ไจมน (2562, น. 86) ได้ให้แนวคิดว่าภาษาศาสตร์สังคมมีบทบาทสำคัญและได้รับความนิยมนในแวดวงของผู้สนใจด้านการใช้ภาษาของปัจเจกบุคคลในสังคม เนื่องจากการใช้ภาษานั้นเปลี่ยนแปลงตามสภาวะของสังคมในแต่ละยุคสมัย การเปลี่ยนแปลงด้านการใช้ภาษาดังกล่าวอาจเกิดขึ้นโดยที่คนในสังคมไม่รู้ตัว เนื่องจากความนิยม สื่อ ตลอดจนผู้มีอิทธิพลในสื่อโซเชียลในแต่ละช่วงมีผลต่อโครงสร้างของภาษา การเปลี่ยนแปลงรูปแบบของการใช้ภาษา และความหลากหลายของภาษาศาสตร์ดังกล่าวได้รับความสนใจจากนักวิจัยและนักภาษาศาสตร์ เพราะภาษามีบทบาทสำคัญอันที่จะสะท้อนให้เห็นถึงภูมิหลัง ความแตกต่างของคนในสังคม ไม่ว่าจะเป็นเพศ อายุ ชชาติพันธุ์ ชนชั้น หรือแม้แต่การศึกษาของผู้ใช้ภาษานั้น ๆ

นักการศึกษาหลายท่านได้ชี้ให้เห็นว่า ทฤษฎีภาษาศาสตร์สังคมสามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคมที่ส่งผลต่อการใช้ภาษาของผู้คน เช่น Beaulieu, Woll, French, and Duchemin (2018, p. 211) ได้ชี้ให้เห็นแนวปฏิบัติของการจัดการเรียนการสอนภาษาที่มีการมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาความสามารถทางภาษาศาสตร์สังคม กล่าวคือ นอกเหนือจากการที่ผู้สอนจะเน้นให้ผู้เรียนเลียนแบบภาษาแบบเจ้าของภาษาทั้งในด้านการออกเสียง การเลือกใช้คำศัพท์เพื่อสื่อความหมายที่เหมาะสม การเรียงประโยคที่ถูกต้องตามไวยากรณ์ ตลอดจนการใช้วัฒนธรรมของเจ้าของภาษาเป็นหลักแล้ว การชี้ให้ผู้เรียนเห็นถึงอัตลักษณ์ของบุคคลที่มีความหลากหลายเป็นสิ่งที่ควรให้ความสนใจ และนับว่าเป็นปรากฏการณ์ปกติที่คนใช้ภาษาต่างประเทศต้องพบเจอในการสื่อสาร เนื่องจากเป็นเรื่องปกติที่ผู้รับสารและส่งสารอาจจะมีการพูดที่เปิดเผยหรือปกปิดอัตลักษณ์ของตนไม่ว่าจะเป็นเพศ

สภาพ อายุ เชื้อชาติ สัญชาติ สถานะทางสังคม ในระหว่างการสนทนาหรือแม้แต่การบริโภคข้อมูลเองก็จะพบว่าการเน้นข้อมูลบางประเด็นหรือละเว้นไม่กล่าวถึงเนื้อหาบางอย่าง เพื่อสนองวัตถุประสงค์ของผู้สื่อสาร

ผู้เขียนเห็นว่า ทฤษฎีภาษาศาสตร์สังคมนั้นทำให้ผู้เรียนด้านภาษาได้ตระหนักถึงความเปลี่ยนแปลงทางภาษาที่เกิดขึ้นในสังคม อันอาจสะท้อนให้เห็นอิทธิพลทางสังคมที่ส่งผลต่อการใช้ภาษาผ่านการพิจารณาความสัมพันธ์ของภาษากับสังคมในประเด็นใดประเด็นหนึ่ง ผู้เขียนได้แนวทางจากทฤษฎีนี้ในแง่ที่ว่าการศึกษาภาษาที่สามารถใช้อธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมได้ จึงนำมาซึ่งการเสนอความคิดเรื่องการผนวกเนื้อหาทางสังคมเข้าสู่การเรียนรู้ภาษาในบทความนี้ โดยผู้เขียนพยายามชี้ให้เห็นว่าปรากฏการณ์ภาษาในสื่อซึ่งทวีความสำคัญในสภาพสังคมในยุคโลกาภิวัตน์ที่ผู้คนต้องเผชิญในชีวิตประจำวัน คือ ความท้าทายของการถ่ายทอดข้อมูลที่เป็นข่าวปลอม หรือ Fake news ที่เกิดจากความนิยมรูปแบบการบริโภคข่าวผ่านระบบออนไลน์และใช้โปรแกรมสนทนาในการส่งต่อข่าวสารด้วยความรวดเร็ว จนทำให้ผู้คนแชร์ข้อมูลตามกันโดยปราศจากการวิเคราะห์ข้อเท็จจริง (Lazer et al., 2018, p. 1) การใช้ภาษาเข้ามามีบทบาทสำคัญในประเด็นการสร้างข่าวลวง เนื่องจากผู้ปล่อยข่าวมักจะใช้การพาดหัวข่าวให้น่าตื่นเต้น เพื่อกระตุ้นให้ผู้รับสารแชร์ซ้ำเพื่อประโยชน์บางประการจนอาจนำมาซึ่งความตระหนักของสังคมเมื่อข่าวนั้นถูกส่งต่อในวงกว้าง ความรวดเร็วของการกระจายข่าวสารในโลกปัจจุบันผ่านสื่อที่หลากหลายจึงกลายมาเป็นประเด็นที่สังคมให้ความสนใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อข่าวลวงอาจเป็นภัยต่อผู้อ่านได้ ไม่ว่าจะเป็นการแชร์ข้อมูลด้านอาหารเพื่อต้านโรค โฆษณาผลิตภัณฑ์ที่ให้ผลลัพธ์เกินจริง ตลอดจนการโจมตีบุคคลอื่นผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social network) ไม่ว่าจะเป็นเฟสบุ๊ก อินสตาแกรม หรือทวิตเตอร์

ภาษาและการวิเคราะห์ข้อมูลจากสื่อในสังคมออนไลน์

ความสามารถในการใช้ทักษะการวิเคราะห์ภาษาเพื่อรู้เท่าทันข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตเข้ามามีบทบาทสำคัญในชีวิตประจำวันทุกชนชั้น ทุกอาชีพ และทุกช่วงอายุ เนื่องจากข่าวสารและข้อมูลที่ถูกนำเสนอในยุคนี้ นั้น มีการใช้คำหรือรูปภาพที่จะทำให้ผู้บริโภคสนใจ สะดุดตา และกระตุ้นความอยากรู้อยากเห็นแบบทันทีทันใด ซึ่งทำให้บางครั้งเป็นการนำเสนอเนื้อหาที่เกินความจริง จนเข้าขั้นบิดเบือน ทำให้ผู้บริโภคเข้าใจผิด นำไปสู่การส่งสารที่ผิด ไม่ว่าด้วยการส่งต่อข้อความ หรือการบอกเล่า จนกลายเป็นลบเลือนความจริงในเนื้อหาจนไม่เหลือเค้าโครงความจริง ซึ่งเป็นตัวกระตุ้นที่ก่อให้เกิดปัญหาในการสื่อสาร รัตนภรณ์ จอมมูล (2563, น. 2) ได้เสนอว่าปัญหา “ข่าวปลอม” หรือ Fake news ถือเป็นภัยคุกคามต่อสิทธิมนุษยชนในด้านต่าง ๆ เพราะได้สร้างผลกระทบต่อนิติในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและเสรีภาพ ตลอดจนสวัสดิภาพของประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงที่สังคมเกิดวิกฤติต่าง ๆ อาทิ สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา (โควิด 19) ในปัจจุบัน ที่ข่าวปลอมอาจสร้างความแตกตื่นให้กับผู้คนได้จนต้องมีศูนย์ที่ให้ข่าวด้านเรื่องข้อมูลเป็นเท็จเพื่อไม่ให้ประชาชนคนไทยตกเป็นเหยื่อ ได้แก่ www.antifakenewscenter.com ผู้รับสารออนไลน์สามารถตรวจสอบข้อมูลจากแหล่งนี้เพื่อกรองข้อมูลก่อนจะเชื่อ

นอกเหนือจากข่าวปลอมในช่วงวิกฤตของสังคมแล้วนั้น คนไทยยังมีประสบการณ์ในการเสพข่าวปลอมทั้งในเรื่องเศรษฐกิจ การเมือง สุขภาพ โดยข่าวเหล่านั้นจะถูกแชร์มาตามโซเชียลมีเดียและส่งต่อกันมาเป็นทอด ๆ จนยากจะตรวจสอบแหล่งที่มาหรือหลักฐานที่ชัด เช่น การตัดลอกข่าวแล้วส่งต่อผ่าน LINE แทนการส่งลิงก์เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้รับสารได้ตรวจสอบจากแหล่งข่าว หรือการบันทึกภาพเนื้อหาจาก Facebook หรือ Twitter มาเผยแพร่ต่อผ่าน LINE หรือ WhatsApp แบบไม่ครบถ้วน เป็นต้น ดังจะเห็นได้จากผลการวิจัยจากบ้านสมเด็จพระโพลล์ สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา (2563, น. 1) ได้เสนอผลจากการสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาข่าวปลอม (Fake News) ตัวอย่างเป็นประชาชนที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร ในปี พ.ศ. 2561 ซึ่งพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่รายงานว่าเคยเห็นข่าวปลอมจากสื่อออนไลน์ที่ใช้ในการรับสาร คิดเป็นร้อยละ 65.1 และ ร้อยละ 56.2 เคยตรวจสอบข้อมูลข่าวสารที่คิดว่าเป็นข่าวปลอม ในส่วนของสื่อที่เป็นแหล่งที่มาของข่าวปลอม พบว่า Facebook เป็นแหล่งข้อมูลข่าวปลอมอันดับหนึ่ง คือ ร้อยละ 54.2 อันดับสอง คือ การได้ยินเรื่องราวมาจากคนใกล้ตัว คิดเป็นร้อยละ 13.9 และอันดับสาม คือ ผ่านสื่อ LINE ร้อยละ 12.7 จากข้อมูลดังกล่าวทำให้เห็นว่าทักษะการตรวจสอบข่าวสารก่อนจะเชื่อเป็นสิ่งสำคัญมากในชีวิตของผู้คนในยุคปัจจุบัน

ข้อมูลที่น่าเสนอมาทำให้เห็นว่า การตื่นตัวเรื่องการรู้เท่าทันสื่อเป็นประเด็นสำคัญที่ควรนำมาสู่การจัดการเรียนการสอนผ่านการผนวก “การรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ” (Media and Information Literacy) ไว้ในการเรียนรู้ของเยาวชนผู้ใกล้ชิดสื่อซึ่ง สัจจิรา แก้วสินวล และอุดมลักษณ์ ธรรมปัญญา (2563, น. 86) ได้บัญญัติศัพท์ว่าความรู้ในการสร้างความเข้มแข็งบนโลกออนไลน์นั้นเรียกว่าเป็น “ภูมิรัฐดิจิทัล” (Digital Resilience) โดยพื้นฐาน คือ ความสามารถในการใช้ภาษาในการ “อ่านสื่อ” (reading of media) ซึ่งต้องมีการเรียนรู้เรื่องภาษาในสื่อ อันประกอบไปด้วยทักษะการใช้ความรู้ด้านภาษามาใช้ในการตีความ ตั้งคำถาม ประเมินเจตนา ความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล ตลอดจนทักษะการผลิต สร้างสรรค์ และการตอบสนองต่อสื่ออย่างรอบคอบ โดยที่ไม่หลงรับรู้ เชื่อ และตอบสนองไปตามที่สื่อชี้นำ (Potter, 2010, p. 683)

ด้วยเหตุนี้ การจัดการเรียนการสอนภาษาควรต้องมีการสอดแทรกการวิเคราะห์ “ภาษาของสื่อ” ด้วย เพื่อเสริมสร้างภูมิรู้เท่าทันสื่อให้กับผู้เรียนเนื่องจากภาษาและสภาวะทางสังคมนั้นเป็นสิ่งที่แยกออกจากกันไม่ได้ เนื่องจากภาษาเป็นส่วนหนึ่งของสังคมในฐานะที่เป็นสื่อกลางที่คนในแต่ละสังคมใช้สื่อสารกัน หากสังคมเปลี่ยนแปลงก็จะกระทบต่อการใช้ภาษาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ อันอาจกล่าวได้ว่ารูปแบบทางสังคมในยุคต่าง ๆ เช่นโลกปัจจุบันที่เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาททำให้ข่าวสารเรื่องราวต่าง ๆ ได้รับการถ่ายทอดจากทั่วมุมโลกภายในเวลารวดเร็ว ส่งผลให้ผู้คนเรียนรู้และปรับเปลี่ยนรูปแบบการใช้ภาษาตามไปด้วย ด้วยเหตุดังกล่าว การจัดการเรียนการสอนภาษาจึงควรมีการนำเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับสังคมปัจจุบันมาประกอบการจัดการเรียนการสอน โดยการจัดการเรียนรู้นั้นควรมีเป้าหมายให้ผู้เรียนรู้จักการสังเกต วิเคราะห์ แยกแยะข้อมูลจากสื่อ โดยผู้สอนอาจกำหนดให้มีการเตรียมพร้อมในการเลือกชุดข้อมูลจริง เปิดกว้างรับฟังความคิดเห็นที่ผู้เรียนเสนอและเคารพในศักยภาพในการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้เรียน (Livingstone, 2019, p. 10)

จากข้อมูลเรื่องสื่อที่ผู้เขียนได้นำเสนอนั้นนำมาซึ่งแนวคิดที่ว่า ผู้สอนในปัจจุบันควรเชื่อมโยง ทฤษฎีจากในห้องเรียนมาสู่วิถีชีวิตจริงของผู้เรียน เนื่องจากการจัดการเรียนการสอนเรื่องสื่อนั้นยังไม่ได้ รับการบรรจุอยู่ในวาระแห่งชาติ และผู้สอนอาจต้องมุ่งเน้นสอนเนื้อหาตามที่หลักสูตรกำหนดเป็นหลัก หากแต่ผู้เขียนเสนอแนะว่า การผนวกการศึกษาเกี่ยวกับสื่ออาจจะสามารถสอดแทรกได้ในกิจกรรม การเรียนภาษา เพราะผู้เรียนในปัจจุบันได้ข้อมูลเรื่องรอบตัวจากสังคมออนไลน์เป็นหลัก สังเกตได้จาก การที่ผู้เรียนที่เป็นวัยรุ่นแชร์ต่อข้อมูลบ่อยครั้งในหลากหลายช่องทางออนไลน์ ซึ่งข้อมูลที่มีการส่งต่อ อาจจะไม่ใช่เรื่องจริง เช่น โฆษณาธุรกิจแชร์ลูกโซ่ การรักษาโรคแบบทางเลือก ตลอดจนข้อมูลที่อาจ สร้างความตื่นตระหนกให้สังคม ด้วยเหตุนี้การสร้างความรู้ความตระหนักว่า สื่อที่ผู้เรียนได้รับมาอาจไม่เป็นจริง เสมอไปนั้นอาจเป็นประโยชน์ในการปกป้องผู้เยาว์จากอิทธิพลของข่าวปลอมได้ไม่มากนักน้อย

การนำแนวคิดภาษาและสังคมมาใช้เสริมสร้าง“การรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ” (Media and Information Literacy)

บทความนี้ผู้เขียนมีจุดประสงค์ที่จะนำเสนอวิธีการนำแนวคิดด้านภาษาและสังคมมาใช้ในการ วิเคราะห์ข้อมูลข่าวออนไลน์ที่ผู้เรียนปัจจุบันใช้เป็นช่องทางหลักในการรับสาร เนื่องจากความสัมพันธ์ ระหว่างภาษากับสังคมนั้น เป็นการเรียนรู้ภาษาที่ไม่ได้เน้นให้เข้าใจโครงสร้างของภาษาที่ผู้คนใช้เท่านั้น หากแต่ยังทำให้ผู้เรียนเข้าใจหน้าที่ของภาษาในอันที่เป็นเครื่องมือที่มนุษย์ใช้ในการสื่อสารกับผู้อื่นใน สังคมเพื่อจุดประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง อันอาจรวมไปถึงภาษาที่ปรากฏในสื่อต่าง ๆ ในฐานะที่เป็นหนึ่งใน อิทธิพลของปัจจัยทางสังคม อันจะสะท้อนให้เห็นภาพความหลากหลายของคนในสังคมใดสังคมหนึ่ง

การส่งสารและรับสารผ่านสังคมออนไลน์และโซเชียลมีเดียนับได้ว่าเป็นปรากฏการณ์ทางสังคม หนึ่งที่สำคัญสำหรับมนุษย์ในยุคศตวรรษที่ 21 ทำให้สถาบันการศึกษาต้องให้ความสำคัญต่อการทำให้ ผู้เรียนรู้เท่าทันสื่อดิจิทัลด้วยการผนวกเนื้อหาที่เกี่ยวกับทักษะการเข้าถึงวิเคราะห์และการผลิตสื่อเข้ากับ เนื้อหาวิชาต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นวิทยาศาสตร์ มนุษยศาสตร์ หรือภาษา (Hobbs & Jensen, 2009, p. 7) จากแนวคิดดังกล่าวผู้เขียนจึงมีความเห็นว่า การจัดการเรียนการสอนที่มีการเชื่อมโยงกันระหว่างโลก ออฟไลน์และออนไลน์เป็นสิ่งสำคัญ ด้วยเหตุนี้ผู้เขียนจึงมีวัตถุประสงค์ในการนำเสนอแนวทางการ วิเคราะห์ภาษาจากสื่อที่ได้รับการพิสูจน์แล้วว่าข่าวปลอมที่แพร่กระจายในโลกออนไลน์ปัจจุบัน พร้อมทั้งยกตัวอย่างการวิเคราะห์กลวิธีการโน้มน้าวใจจากชุดข้อมูลที่ได้มาจากแหล่งข่าวจากทวิตเตอร์

เหตุผลหลักของการเลือกชุดข้อมูลจากทวิตเตอร์ในบทความนี้มาใช้เป็นตัวอย่างในการวิเคราะห์ ภาษาในสื่อ เพราะผู้เรียนที่เป็นกลุ่มวัยรุ่นในปัจจุบันใช้บัญชีทวิตเตอร์มากขึ้น เยาวชนจำนวนมากเลือกที่จะ ปลดปล่อยความเป็นตัวตนไม่ว่าจะเป็นการแสดงความคิดเห็นต่อศิลปิน ดารา นักร้อง สื่อสารกับแฟนคลับ ผ่านทวิตเตอร์ บางครั้งก็สามารถแสดงทัศนคติด้านการเมืองได้อย่างเปิดเผย เนื่องจากข้อมูลจากทวิตเตอร์ จะแพร่กระจายสู่คนจำนวนมากในเวลาอันรวดเร็วจนก่อให้เกิดทัศนคติจากอิทธิพลของพลังที่มากกระตุ้น จากบริบททางการเมืองได้ เช่นงานวิจัยของ วีระพล วงษ์ประเสริฐ, ธัญวรรณ์ เจียรประดิษฐ์ และสุพัตรา โคบุตร (2563, น. 151) เพื่อศึกษาความแตกต่างจากปัจจัยทางด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษา และ ภูมิฐานะของกลุ่มตัวอย่างว่ามีความสัมพันธ์กับทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของเยาวชนไทย

ที่ใช้ทวิตเตอร์ (Twitter) หรือไม่ ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยด้านการศึกษาของเยาวชนกลุ่มเป้าหมายมีผลต่อทัศนคติทางการเมือง ซึ่งการวิจัยนี้ทำให้เห็นว่าวัยรุ่นไทยมีการใช้ทวิตเตอร์เป็นสื่อสังคมออนไลน์ เพราะข้อมูลที่ทันสมัยต่อสถานการณ์ต่าง ๆ แบบนาฬิกาที่อ่านที่ ทำให้รับรู้สิ่งรอบตัวได้อย่างรวดเร็ว ผู้เขียนเห็นว่าการนำสิ่งที่ผู้เรียนคุ้นเคยอยู่แล้วมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอาจจะสามารถดึงดูดใจให้ผู้เรียนสนใจบทเรียนมากขึ้นอีกด้วย ดังที่สุพัตรา หมอยาดี (2563, น. 128) ได้นำข้อมูลจากทวิตเตอร์มาจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนวัยรุ่น และพบว่าการนำคำชื่อย่อคำหรือ Hashtag ของทวิตเตอร์มีส่วนสำคัญในการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน

ทวิตเตอร์เป็นสื่อออนไลน์ที่เหมาะสมในการนำมาวิเคราะห์ภาษา เนื่องจากการจำกัดอักขรในการนำเสนอข้อมูลอยู่ที่ไม่เกิน 280 คำ ดังนั้น ใจความสำคัญเท่านั้นที่จะได้รับการถ่ายทอดสู่สาธารณะ ซึ่งเอื้อประโยชน์ในการวิเคราะห์เนื้อหา อีกทั้งทวิตเตอร์ได้ทวีความสำคัญในสถานการณ์ที่ต้องการความรวดเร็วในการกระจายข่าว เช่น การเตือนภัยในสถานการณ์คับขันหรือแจ้งข่าวสำคัญต่าง ๆ อาทิ ในช่วงที่สหรัฐอเมริกาเกิดภัยพิบัติจากพายุแซนดี้ (Han, 2019, p. 39) เพราะข่าวสารสามารถส่งต่อได้อย่างรวดเร็วผ่านการรีทวีต ทำให้ผู้คนรับรู้ข่าวสารและโต้ตอบกันได้แบบต่อเนื่อง จนอาจกล่าวได้ว่าทวิตเตอร์จึงเป็นแหล่งรวบรวมข่าวสารจากทั่วทุกมุมโลกแบบเรียลไทม์ คนส่วนใหญ่เลยเลือกที่จะเสพข่าวจากทวิตเตอร์ให้รู้ว่่าเรื่องอะไรก่อน แล้วค่อยเช็คความถูกต้องของข้อมูลที่หลัง เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นใหญ่ที่สุดของสหรัฐอเมริกา เมื่อชาวผิวดำถูกตำรวจทำร้ายด้วยความรุนแรงเกินกว่าเหตุจนเสียชีวิต ทำให้ผู้คนต่างลุกฮือขึ้นมาประท้วงจนบานปลายกลายเป็นเหตุจลาจลนั้นได้เป็นไวรัลเนื่องจากแฮชแท็ก #blacklivesmatter โดยในแฮชแท็กมีการแบ่งปันข้อมูลของคดี หนทางการช่วยเหลือการเคลื่อนไหวเพื่อกำจัดการเหยียดเชื้อชาติ (Racism) รวมไปถึงการส่งต่อข้อมูลช่องทางการบริจาค อีกทั้งมีการกล่าวถึงคดีของคนผิวดำอื่น ๆ ที่ต้องบาดเจ็บและเสียชีวิตอย่างไม่เป็นธรรม จนถึงข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับปัญหาการเหยียดสีผิวและเชื้อชาติที่คนดำต่างก็ต้องเผชิญในชีวิตประจำวัน จากการทวิตในเหตุการณ์นั้น Wilkins, Livingstone, and Levine (2019, p. 24) ได้วิเคราะห์ภาษาที่ผู้คนใช้ในการรีทวีตและพบว่านักเคลื่อนไหวมีการใช้ภาษาในการเรียกร้องความเปลี่ยนแปลงทางสังคม (social change) เพื่อหยุดความอยุติธรรมในสังคมอเมริกัน จึงทำให้เห็นว่าภาษาในทวิตเตอร์นั้นสามารถใช้ในการสังเกตสภาพความเป็นไปของสังคมได้อย่างชัดเจน

ผู้เขียนได้เลือกแหล่งข้อมูลจากบัญชีทวิตเตอร์ของรัฐ คือ ศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมประเทศไทย (Anti-Fake News Center Thailand หรือ @AFNCThailand) มาใช้เป็นตัวอย่างในการวิเคราะห์ข่าวในบทความนี้ เนื่องจากข่าวปลอมนั้นมีการใช้ภาษานำเสนอโดยมีจุดประสงค์ที่จะโน้มน้าวให้ผู้อ่านข่าวเชื่อและแชร์ต่อ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มผู้มีบัญชีทวิตเตอร์ เนื่องจากการส่งผ่านข้อมูลผ่านการรีทวีตนั้นทำได้ง่ายและกลายเป็นพฤติกรรมที่วัยรุ่นส่งต่อข้อมูลกันในปัจจุบัน ทำให้แหล่งข้อมูลดังกล่าวเหมาะกับการนำมาจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างความตระหนักให้ผู้เรียนที่เป็นวัยรุ่นได้ทราบถึงลักษณะกลยุทธ์การโน้มน้าวที่ผู้สร้างข่าวปลอมใช้บ่อย ๆ อาจจะให้ผู้เรียนเกิดความระมัดระวังในการส่งต่อข้อมูลโดยไม่พิจารณาได้ อีกทั้งการนำเสนอช่องทางการตรวจสอบผ่านแหล่งข่าวของภาครัฐอาจเป็นประโยชน์เนื่องจากผู้เรียนมีช่องทางตรวจสอบข่าวที่ได้รับมาก่อนแชร์ต่อได้อีกด้วย

ตัวอย่างการแยกแยะกระบวนการโน้มน้าวใจในสื่อที่ใช้แบบจำลองของแรงค์ (Rank's model of persuasion)

การโน้มน้าวใจเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในการสื่อสารเมื่อผู้ส่งสารใช้ความพยายามที่จะเปลี่ยนความเชื่อทัศนคติ ค่านิยม และการกระทำของบุคคลอื่นด้วยกลวิธีที่เหมาะสม ในโลกแห่งการสื่อสารออนไลน์นั้นจะเห็นได้บ่อยครั้งว่า การเขียนข้อความ หรือนำเสนอเนื้อหาสาระเพื่อโน้มน้าวใจผู้อ่านให้เชื่อและส่งต่อข้อมูลจะเป็นสารที่ผ่านการเรียบเรียงอย่างเป็นขั้นตอน เพื่อกระตุ้นให้เกิดความสนใจ ซึ่งวัตถุประสงค์หลักของการสื่อสารบนโลกออนไลน์ คือ การสร้างอิทธิพลทางความคิด ความเชื่อ ทัศนคติ ที่อาจมีผลให้ผู้รับสารเชื่อและมีการปฏิบัติตนอย่างใดอย่างหนึ่ง จนอาจกล่าวได้ว่าการสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจเป็นสิ่งที่ผู้รับข่าวสารผ่านโซเชียลมีเดียได้พบเจออยู่ตลอดเวลา กรณีการ อีศวตรเดชา (2550, น. 86) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การโน้มน้าวใจเป็นการสื่อสารที่มีความตั้งใจโน้มน้าวเพื่อให้เกิดผลตามวัตถุประสงค์ และมีอิทธิพลต่อความมุ่งหมายที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้รับสาร โดยใช้กลวิธีที่เหมาะสมให้มีผลกระทบกับบุคคล ทั้งโดยใช้วัจนภาษาและอวัจนภาษา จนเกิดการยอมรับและยอมเปลี่ยนตามที่ผู้โน้มน้าวใจประสงค์ (Communication intended to influence choice) ด้วยเหตุนี้ การนำชุดข้อมูลมาใช้ในการฝึกวิเคราะห์กระบวนการโน้มน้าวใจที่สื่อทวิตเตอร์ใช้ จึงน่าจะเป็นประโยชน์ในการฝึกแยกแยะข้อมูลสำหรับผู้เรียนที่จะสามารถนำความรู้ไปใช้ได้เมื่อรับสารในช่องทางต่าง ๆ ต่อไปในอนาคต

ผู้สร้างข่าวลวงมีวัตถุประสงค์หลากหลายไม่ว่าจะเป็นการเรียกดึงดูดการเข้าดูโดยใช้คำหรือภาพที่ชวนให้สงสัย หรือรู้จักกันดีในชื่อ Clickbait หรือเป็นข่าวปลอมเพื่อโฆษณาชวนเชื่อเพื่อผลบางประการ ไม่ว่าจะเป็นด้านธุรกิจหรือการเมือง ตลอดจนการพาดหัวข่าวเพื่อให้คนเข้าใจผิดจนเกิดการแชร์ข้อมูลต่ออย่างกว้างขวาง จึงอาจกล่าวได้ว่าผู้สร้างข่าวลวงมีความพยายามในการโน้มน้าวใจผู้อ่านข่าวกระทำการบางอย่างที่ผู้สร้างข่าวต้องการ ไม่ว่าจะเป็นการแชร์ต่อ หรือการมีอคติต่อเป้าหมาย ดังนั้น การนำกลวิธีในการสื่อสารมาวิเคราะห์ข่าวปลอมจึงมีประโยชน์ในแง่ของการรู้เท่าทันข่าว ซึ่งในบทความนี้ผู้เขียนเสนอแบบจำลองการโน้มน้าวใจของ Rank (1976, p. 10) ชื่อว่า Rank's model of persuasion ซึ่งแยกกระบวนการโน้มน้าวใจออกเป็น 2 ประเด็นใหญ่ ๆ คือ การทำให้ข้อมูลเด่นขึ้น (Intensification) และการทำให้ข้อมูลไม่สำคัญ (Downplaying)

1) การทำให้ข้อมูลเด่นขึ้น (Intensification) คือ การทำให้จุดแข็งของผู้ส่งสารโดดเด่นขึ้น ซึ่งมีกลยุทธ์ย่อยดังนี้

1.1) การเสนอซ้ำ ๆ (Repetition) เป็นการทำให้ผู้รับสารได้รับทราบข้อมูลตัวเลขของผู้ติดตามบ่อย ๆ ว่ามีผู้ติดตามในที่ต่าง ๆ เพื่อทำให้ผู้คนในสังคมเกิดความตระหนักว่ามีจำนวนผู้ติดตามและมีสถานที่เสี่ยงมากมายและมีการเสนอข่าวซ้ำทุกวัน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

Figure 1 Example of repetitive strategies used in fake news

- 1.2) การเชื่อมโยง (Association) เช่น มีการเผยแพร่ข้อมูลถึงวิธีการใหม่ในการยับยั้งเชื้อโควิด-19 ที่เป็นการทำน้ำพลาสมาโดยเชื่อมโยงศาสตร์ฟิสิกส์มาสู่การบำบัดโรค มีการเชื่อมโยงข้อมูลจากนักวิทยาศาสตร์นิวเคลียร์ฟิสิกส์ระดับโลกที่ชื่อ Dr.Keshe ผู้ถูกอ้างอิงว่าเผยแพร่วิธีการทำน้ำพลาสมาใช้ในการรักษาโรคด้วยการใช้ดื่มและอาบ โดยระบุว่าวิธีการนี้สามารถจัดเชื้อไวรัสโควิด-19 แบบได้ผล 100% ผ่านการแชร์บนโลกออนไลน์ ซึ่งทางกระทรวงสาธารณสุขได้ตรวจสอบและชี้แจงว่า เรื่องดังกล่าวไม่เป็นความจริง ผู้สร้างข่าวลวงได้เชื่อมโยงประเด็นดังกล่าวมาสร้างเป็นข่าวลวงซึ่งสามารถแสดงได้ดังตัวอย่างต่อไปนี้

Figure 2 Example of association strategies used in fake news

การแต่งรูปโฉมของสาร (Composition) เป็นการใช้สี การเน้นย้ำคำในสาร เพื่อให้ผู้รับสารเห็นความสำคัญของประเด็นที่ต้องการเสนอ เช่น ตัวอย่างการปรับแต่งรูปโฉมของสารโดยเน้นให้เห็นสัญลักษณ์ของธนาคารที่ถูกให้ข้อมูลว่าจะปล่อยกู้คู่กับรูปบัตรคนจนเพื่อให้ผู้รับสารเชื่อ สามารถแสดงได้ดังตัวอย่างต่อไปนี้

Figure 3 Example of composition used in fake news

2) การทำให้ข้อมูลไม่สำคัญ (Downplaying) คือ การที่ผู้ส่งสารหลีกเลี่ยงการกล่าวถึงจุดที่อาจทำให้ผู้รับสารอาจมีข้อสงสัยได้ ประกอบไปด้วยกลยุทธ์หลัก ๆ ดังนี้

2.1) การละเว้นไม่พูดถึง (Omission) เช่น การให้ข้อมูลที่บิดเบือนว่า สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวจะให้คนไทยฉีดวัคซีนในประเทศตนเอง โดยเว้นไม่กล่าวถึงกฎการข้ามแดนในช่วงสถานการณ์ระบาด เพื่อให้ผู้รับสารเชื่อโดยไม่ตั้งข้อสังเกตเรื่องข้อห้ามการเดินทางข้ามแดนที่นักท่องเที่ยวทั่วไปไม่สามารถเดินทางเข้าสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวได้ในเวลานี้ จากการละเว้นไม่พูดถึงสามารถแสดงได้ดังตัวอย่างต่อไปนี้

Figure 4 Example of omission strategies used in fake news

2.) การหันเหความสนใจ (Diversion) เช่น การให้ข้อมูลที่เน้นว่าผลิตภัณฑ์สามารถรักษาโรคภัยได้หลายอย่างที่เป็โรคที่พบได้บ่อยในสังคมไทย อีกทั้งใช้ได้หลายครั้งซึ่งทำให้ผู้รับสารคิดถึงคุณค่าของการใช้ผลิตภัณฑ์ดังกล่าวด้วยการเน้นให้เห็นว่าสามารถหยุดได้มากกว่าสองร้อยครั้ง เพื่อหลีกเลี่ยงไม่ให้ผู้รับสารสงสัยข้อมูลว่า “ชา” ที่นำมาโฆษณา นั้นเป็นชาชนิดใด มีคุณสมบัติทางการรักษาโรคได้จริงหรือไม่ เป็นการเบี่ยงเบนความสนใจจากคุณภาพไปเป็นเรื่องของปริมาณและคุณค่า จากการหันเหความสนใจ สามารถแสดงได้ดังตัวอย่างต่อไปนี้

Figure 5 Example of diversion strategy used in fake news

2.3) การสร้างความสับสน (Confusion) เช่น ผู้สร้างข่าวปลอมใช้ชื่อในการประกาศข่าวของธนาคารออมสินด้วยการใช้บัญชีที่คล้ายกับชื่อแอปพลิเคชันทางการของธนาคารชื่อ MyMo by GSB ทำให้ผู้รับสารเกิดความสับสนว่าข้อมูลที่นำเสนอ นั้นอาจจะเป็นจริง จากการสร้างความสับสน สามารถแสดงได้ดังตัวอย่างต่อไปนี้

Figure 6 Example of confusion strategy used in fake news

ตัวอย่างที่ผู้เขียนยกมาข้างต้นสามารถใช้เป็นแนวทางเพื่อฝึกให้ผู้เรียนวิเคราะห์ภาษาในสื่อว่ามีแนวโน้มที่จะใช้ภาษาในรูปแบบใดในการนำเสนอข้อมูลเพื่อโน้มน้าวให้ผู้รับสารเชื่อเพื่อผลประโยชน์บางประการ ซึ่งการฝึกฝนดังกล่าวจะทำให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักว่า ข่าวสารหรือข้อมูลต่าง ๆ บนอินเทอร์เน็ตนั้นเป็นสิ่งที่คนทำเนื้อหาเสนอไว้เพื่อวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง การที่จะเชื่อข้อมูลต่าง ๆ ก็ควรจะผ่านกระบวนการแยกแยะความคิดเห็นและข้อเท็จจริงให้ได้ จึงจะนับว่าเป็นผู้มีความรู้เท่าทันสื่อ

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

กล่าวโดยสรุป การรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศเป็นประเด็นสำคัญที่ทำให้เยาวชนสามารถเข้าใจสื่อวิเคราะห์สื่อ และมีภูมิคุ้มกันด้านสื่อที่ดี ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนที่มีการผนวกเนื้อหาตามสังคมและให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติในสถานการณ์จริงผ่านการวิเคราะห์ภาษาที่ผู้เรียนสามารถพบเจอได้ในชีวิตประจำวันจะทำให้ผู้เรียนมองเห็นว่าการเรียนนั้นไม่ได้มีประโยชน์เพียงแคในห้องเรียนหรือการสอบเพื่อได้คะแนนเท่านั้น หากแต่นำมาซึ่งกระบวนการเสาะหาความรู้ กระบวนการแก้ปัญหาที่นำไปใช้ได้ในชีวิตจริงอีกด้วย อีกทั้งการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติจริง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าจากแหล่งเรียนรู้หลากหลาย และถ่ายทอดสิ่งที่ได้จากการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม จะทำให้ผู้เรียนมีความตระหนักว่าการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพนั้นต้องประกอบไปด้วยความสามารถในการกลั่นกรองสารที่ได้รับมา ตลอดจนมีทักษะในการแยกแยะข้อมูลก่อนเชื่อมั่นในข้อมูล โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่ใช้โซเชียลมีเดียเป็นช่องทางหลักในการรับข่าวสารควรมีการสังเกตและวิเคราะห์ภาษาและกลยุทธ์การสื่อสารเบื้องต้นก่อนที่จะตรวจสอบและส่งต่อข้อมูลให้ผู้อื่น

การจัดการเรียนการสอนภาษาจึงควรมีการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ ตลอดจนพิจารณากลยุทธ์การโน้มน้าวที่ปรากฏในสื่อประเภทต่าง ๆ เพื่อจะได้มีภูมิคุ้มกันและสามารถใช้สื่อเพื่อสร้างความรู้ได้สืบไป ซึ่งผู้เขียนมีข้อเสนอแนะว่า ผู้สอนควรเลือกสื่อออนไลน์ที่มีความน่าเชื่อถือมาใช้ในการขั้นตอนการฝึกให้ผู้เรียนวิเคราะห์ภาษาก่อนที่จะให้ผู้เรียนได้หาชุดข้อมูลด้วยตนเอง เนื่องจากขั้นตอนของการฝึกวิเคราะห์กลยุทธ์ในการสื่อสารในระยะเบื้องต้นนั้น ควรเน้นไปที่การแยกแยะความคิดเห็นออกจากข้อเท็จจริงก่อน เพื่อให้ผู้เรียนได้จดจ่ออยู่กับภาษาและกลยุทธ์การโน้มน้าวใจผ่านการเลือกใช้คำที่ชัดเจน ซึ่งชุดข้อมูลที่ผู้เขียนเลือกใช้ในบทความนี้เป็นข้อมูลที่ได้รับการพิสูจน์มาแล้วว่าเป็นข่าวปลอมจากหน่วยงานของรัฐ คือ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม เมื่อผู้เรียนเริ่มคุ้นชินกับการวิเคราะห์ข้อมูลแล้ว จึงค่อยขยายฐานความรู้ไปสู่การให้ผู้เรียนหาตัวอย่างข่าวปลอมเอง เพื่อนำมาวิเคราะห์สื่อที่มีความซับซ้อน มีภาษาที่ใช้การสร้างภาพพจน์ การกล่าวเกินจริง มาใช้ในการโน้มน้าวผู้รับสารในลำดับถัดไป

ข้อเสนอแนะสำหรับผู้สอนวิชาที่เกี่ยวข้องกับภาษาอาจจะนำไปใช้ประโยชน์ได้ คือ การจัดการเรียนการสอนภาษานั้นควรมีการนำบริบททางสังคมเข้ามาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วย เนื่องจากโลกในยุคโลกาภิวัตน์นั้นมีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมมากมายจนส่งผลให้การใช้ภาษามีความหลากหลายตามไปด้วย ไม่ว่าจะเป็นบทบาทของภาษามาตรฐาน การเพิ่มขึ้นของคำศัพท์และรูปประโยคที่เกิดจากการใช้ชีวิตสมัยใหม่ เช่น การที่เยาวชนเน้นการสื่อสารผ่านช่องทางออนไลน์ที่มีข้อจำกัดด้าน

การพิมพ์ประโยคสมบูรณ์ เพราะเน้นที่การโต้ตอบอย่างรวดเร็วทำให้เกิดคำศัพท์ใหม่ที่มาจากการตัดคำ การใช้สัญลักษณ์ (emoticons) และรูปประโยคที่ไม่เป็นไปตามมาตรฐานก่อให้เกิดความหลากหลายทางการใช้ภาษาในยุคปัจจุบัน ประเด็นเหล่านี้ทำให้เห็นว่าภาษาเปลี่ยนแปลงตามสถานการณ์ของสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาษาในสื่อที่กลายมาเป็นประเด็นที่ผู้สอนควรให้ความสำคัญเพราะเป็นสิ่งที่ผู้เรียนซึ่งเป็นเยาวชนใช้เป็นช่องทางหลักในรับรู้ข้อมูล

เอกสารอ้างอิง

- กรรณิการ์ อัสวตรเดชา. (2550). *การสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจ*. กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชนิษฐา ใจมโน. (2562). การสังเคราะห์และแนวโน้มการวิจัยด้านภาษาศาสตร์สังคม. *วารสารมังรายสาร*, 7(1), 67-86.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา. สถาบันวิจัยและพัฒนา. (2563). *คน กทม. คิดว่าชาวปทุม จะทำให้เกิดความเข้าใจผิดและนำไปสู่ความขัดแย้ง*, สืบค้นเมื่อวันที่ 22 เมษายน 2564. <http://research.bsru.ac.th/%E0%B8%84%E0%B8%99%E0%B8%81%E0%B8%97%E0%B8%A1%E0%B8%84%E0%B8%B4%E0%B8%94%E0%B8%A7%E0%B9%88%E0%B8%B2%E0%B8%82%E0%B9%88%E0%B8%B2%E0%B8%A7%E0%B8%9B%E0%B8%A5%E0%B8%AD%E0%B8%A1%E0%B8%88%E0%B8%B0%E0%B8%97/>
- รัตนารักษ์ จอมมูล. (2563). มาตรการทางกฎหมายในการกำกับควบคุมกำกับชาวปทุมทางการเมืองบนโลกโซเชียล. *CMU Journal of Law and Social Sciences*, 13(1), 1-23.
- วิระพล วงษ์ประเสริฐ, ธัญวรัตน์ เจียรประดิษฐ์ และสุพัตรา โคบุตร. (2563). ทวิตเตอร์ (Twitter) กับทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของเยาวชนไทยที่สยามสแควร์. *Rajapark Journal*, 14(32), 141-154.
- สุจิตรา แก้วสินวล และอุดมลักษณ์ ธรรมปัญญา. (2563). ภูมิรัฐดิจิทัล: วิสัยทัศน์ของการเปลี่ยนแปลงนโยบายการศึกษาเพื่อยกระดับการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัลของเด็กและเยาวชนไทย. *วารสารการสื่อสารมวลชน*, 8(1), 75-99.
- สุธิดา พัฒนศรีวิเชียร. (2561). กลยุทธ์การใช้สื่อสังคม (social media) เพื่อรณรงค์ทางการเมืองในยุคสังคมเครือข่าย. *Payap University Journal*, 29(1), 27-41.
- สุพัตรา หมอยาดี. (2563). การจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ผ่านการบูรณาการใช้ทวิตเตอร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 3 โรงเรียนสวณพัญญิง. *Journal of Educational Technology and Communications Faculty of Education Mahasarakham University (JETC)*, 3(9), 128-139.
- Beaulieu, S., Woll, N., French, L. M., and Duchemin, M. (2018). Language learners' metasociolinguistic reflections: A window into developing sociolinguistic repertoires. *System*, 76, 210-218.

- Han, S. (2019). Weathering the twitter storm. *Information Technology and Libraries*, 38(2), 37-48.
- Hobbs, R., & Jensen, A. (2009). The past, present, and future of media literacy education. *Journal of Media Literacy Education*, 1(1), 1-11.
- Labov, W. (1972). *Sociolinguistic patterns*. Philadelphia, PA: University of Pennsylvania Press.
- Labov, W., Ash, S., Baranowski, M., Nagy, N., Ravindranath, M., and Weldon, T. (2006). Listeners' sensitivity to the frequency of sociolinguistic variables. *University of Pennsylvania Working Papers in Linguistics*, 12(2), 105-129.
- Lazer, D. M. J., Buam, M. A., Benkler, Y., Berinsky, A. J., Greenhill, K. M., Menczer, F., ... Zittrian, J. L. (2018). The science of fake news. *Science Magazine*, 359(6380), pp. 1094-1096.
- Livingstone, S. (2019). Audiences in an age of datafication: Critical questions for media research. *Television & New Media*, 20(2), 170-183.
- Potter, W. J. (2010). The state of media literacy. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 54(4), 675-696.
- Rank, H., (1976). Teaching about public persuasion. In D. Dietrich (ed.), *Teaching about doublespeak* (pp. 3-19). Urbana, IL: National Council of Teachers of English.
- Wilkins, D. J., Livingstone, A. G., and Levine, M. (2019). Whose tweets?: The rhetorical functions of social media use in developing the Black Lives Matter movement. *British Journal of Social Psychology*, 58(4), 1-38.